

CATALANISTA

etmanari defensor dels interessos morals y materials de atalunya

-- La correspondencia al Director --

Los originals no 's tornan.

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Carrer de Las Valls, 23.-Teléfono, 169.

SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell.	2 rals al mes.
Fora.	8 » trimestre.
Un número sol.	1 »
Anuncis á preus convencianals.	

REGIONALISME

V

SENYOR DON JOAN MANÉ Y FLAQUER

Molt senyor meu y respectable amich: Una nova contrarietat hi ha que afegir als disgustos que m' han enaygat la honra de que vosté posés atenció en las cartas que m' he atrevit á dirigirli: es la d' haver sigut causa, encara que inconscient, de que hagi parat en sech y sense acabarlos los articles que havia comensat sobre *El Regionalismo*, y dich que ha parat en sech y avans d' acabarlos, perque tant per son context com per faltarli en lo tercer l' aditament de «y últim» que sol usarse y vosté usa sempre quan n' escriu una série sobre un mateix tema, pera indicar lo que ha de tancarla, es induptable que havia tingut intenció d' escriuren d' altres.

Si fos vanitós—potser ne soch sense pensarho—arribaria á creure que he apagat lo foch de sas baterías, obligantlo á alsar lo camp; ara no faig mes que sentirho per sos devots lectors, que cap culpa tenen en lo que jo hagi dit ó deixat de dir, y que després que 'ls havia posat la mel á la boca tenian fins á cert punt lo dret de que 'ls acabés de perfilar la silueta del actual moviment Regionalista.

Y jo, qué dech fer en vista de la seva retirada? Si posés punt final á mas cartas, podria creures, á pesar de las probas donadas en contrari, que no havia tingut altra intenció, com vosté ho suposa, que la

de dirigirli unas quantas diatribas, y com no vull que ni directa ni indirectament pugui semblarho, seguiré, si be que apretant molt més lo pas, la meua via.

Encara que d'una manera explícita no ho advertís, entendria vosté que, al parlar del Dret en ma anterior, me referia al Dret civil, y aixís era en efecte. Los atachs que més ó menos insidiosament se li han dirigit en lo que va de sigle han fet despertar á nostre poble del ensopiment en que l' havian deixat sas passadas desventuras: per ell s' ha principalment adonat de que tenia personalitat propia, y, quan va d'sposarse á defensarla, 's pot dir que va donar lo primer pas en lo camí de las reivindicacions que han de conduhirlo á una regeneració futura.

Pero los acorts de las Assambleas de Manresa y de Reus, que, segons lo dir de vosté, no resisteixen la pedra de toch de la realitat, á més del Dret civil privat s' extenen al Dret públich en sas variadas branca, perque en totas ellas, al costat dels principis inmutables de la justicia absoluta, hi figuran los contingents de la justicia relativa, y 'ls regionalistas, que vosté suposa vivim en lo país de las musaranyas entregats á lo ideal, enteném que si 'l Dret en totas sas manifestacions positivas pera ésser bo ha d' atemperarse á las circunstancias y modo d' ésser dels pobles, necessariament en totas sas manifestacions ha de ser diferent á Espanya, ahont hi ha pobles de condicions complertament diferentas.

Aixís, al reclamar la autonomia jurídica de Catalunya, la reclamém també en lo Dret penal, puig nosaltres que en mitj de nostras utopias no 'ns trenquém lo cap darrera de la *concepció jurídica del delict* ni del *fonament filosófic del Dret de penar*, en cambi tenim la debilitat de creure que 'ls hàbits, las tendencias y fins las preocupacions d' un poble, ó sian tots aquells accidents que constituheixen la atmósfera moral que respira, poden, sino variar la naturalesa d un delict, fer corre lo grau de perversitat del delicuent; aixís con creyém també que baix lo punt de vista del ordre social pot ésser convenient que per medi de la severitat de la pena 's procuri en un moment determinat reprimir certs vicis que d' altra manera no podrian desarrelarse; deduhintne de tot aixó, dintre del terreny pràctic, que la sanció de fet punible ha de cambiar segons las circunstancias, y, per lo tant, que no ha de buydarse en un mateix motllo l Dret penal de pobles que ni tenen los mateixos hàbits, ni participen de las mateixas preocupacions, ni están tacats pels mateixos vicis.

Demaném també la autonomia per lo que respecta al Dret processal, que, senyalant com senyala 'ls tràmits en que ha de mour lo dret substantiu, no pot ésser de sort diferenta.

Y la exigim especial y apremiantment per lo que toca al Dret Administratiu, mar sens fons del sistema parlamentari.

Si 's pren la molestia de repassar las acorts de la Assamblea de Reus, veurá que 'ls allí congregats, prenent en compte que no es fácil implantar d'un cop y en sa integritat la organisació regional proposada en la de Manresa, y atenent aixís mateix á que fins y á tant que son plantejament no 's consegueixi es convenient que 's portin á cap las reformas d'interés més vital tant en los serveys que presta l'Estat com en los medis de que 's val pera obtenir los recursos necessaris pera la realisació de son fi, se fixaren en la instrucció, acordant que 's prepari un plan general d'estudis que descansi en la tradició científica del país y en las necessitats prácticas de la actual civilisació, á fi de que la ensenyansa 's dongui de conformitat ab la naturalesa y manera de ser de Catalunya; veurá que 'ls allí reunits se fixaren igualment en las obras públicas, acordant que 's prepari un plan complet d'ellas pera 'l primcipat encaminat á fomentar los interessos agrícolas industrials y mercantils baix la base de donar expansió á tots los elements de riquesa que avuy están improductius; y que 's fixaren sobre tot en la tributació, acordant que, baix la base d'arreglos econòmichs entre l'Estat y las regions, se deixi á aquelles que lliurement arbitrin los ingressos.

Sobre tots aquets punts voldria, no ho dúpti, que ab la contradicció formal y rasonada m' hagués donat peu pera debatre. Sent inútil ara, en vista de la seva retirada, que fassi capítol apart pera cada un d'ells, tant més en quant en tots hi ha la mateixa rahó d'autonomia, sols al últim dedicaré quatre paraulas.

Es la tributació 'l termómetro que marca 'l grau del benestar material d'un poble, y al mateix temps l' arma de que constantment s' han valgut y encara 's valen los partits polítichs pera enganyarlo.

Lo regionalisme, que no ha de prometre lo que no pot donar, se limita á proclamar lo principi de que cada regió, ab independència complerta de las demás, ha de determinar los tributs per medi dels que han de contribuir sos habitants al sosteniment de las cargas del Estat, y, en punt de tanta trascendencia, no tinch cap reparo en afirmar que fins que aixó 's realisi no s' alzarán las classes productoras del estat de postració en que avuy se troban.

Hi ha en la tributació un verdader desequilibri, y aquest desequilibri prové de las irritants desigualtats á que dona lloch, per més que sembli estrany, l' actual sistema igualitari.

Desde 'l centre de la nació, ahont l' únich que 's procura es que la xifra total del presupósit d'ingressos sia lo mes alta possible, s' inventa tributs y més tributs y arbitris sobre arbitris, directes é indi-

rectes, imposantlos d' una manera general pera tota Espanya, y si be solen establirse en proporcionalitat á las rendas y productes y baix una especie de gradació basada en las categorías dels municipis, per res se te en compte la economía diferente de las regions.

Per lo que 's refereix á propietat territorial, se creu que queda distribuïda la contribució d' una manera equitativa fixant un tant per cent sobre la renda líquida, ja que aixís se paga mes ó menos segons sia la quantia d' aqueixa; y, respecte del subsidi industrial y de comers, se creu que 's consegueix igual resultat senyalant las cuotas segons la importancia que dins de la actual divisió territorial administrativa tenen las poblacions y regulant certs procediments per medi dels quals, segons lo càlcul de productes probables, puguin aquellias ésser distribuïdas.

Donchs be, aquets factors, únichs que ofereix l' actual sistema unitari, no son prous pera arribar á la equitat desitjada. Aquesta no pot conseguirse més que posant la industria y 'l comers en relació ab la propietat, y, com en cada regió la relació ha d' ésser diferente, sols tenint en compte la diferencia pot obtenirse l' equilibri.

Dintre de la propietat mateixa hi ha que pendre en consideració á mes de sa naturalesa, que aixó ja resulta de las reglas de proporcionalitat sobre que descansa la contribució territorial, la major ó menor acumulació en que 's troba repartida, pera fixarla d' una manera que sia menos sensible segons la posició de qui deu pagarla.

Per altra part cada tribut ó arbitri te 'l seu caràcter especial y es mes ó menos odiós segons sia 'l modo d' ésser del poble á que á d' aplicarse, y, si podía en aquest moment ferne un escandall, veuríam que lo que va be á una part de la Península causa en altrás efectes los més deplorables, advertint que lo que dich de la contribució ha d' entendrers també de las retribucions que, á pesar de pagarse directament, venen á ser contribucions indirectas.

Y, en fi, es tan variable é hipotétich tot quant se refereix á la distribució de la riquesa y als elements ab que comptan las classes productoras, sobre tot avuy que tant ha cambiat la constitució social y económica dels pobles, que sols lo sistema regional, sistema de principis relatius y contingents, pot repartir 'los tributs de manera que en lloch de trobarse la igualtat en los medis se trobi en los resultats pràctichs.

Sols lo Regionalisme pot portar la armonía en la tributació, aixís com en totas las demás funcions administrativas del Estat; pero també en aquest punt, com en tots los altres, la conmoció que sofriria 'l Régimen Parlamentari, per lo simple fet de que 's posés en planta qualsevol de las reformas proposadas en la última Assamblea de la

Unió catalanista, es prou pera que 'ls que com vosté tremolan sols de pensar en lo que ha de succehir lò dia en que aquest Régimen caygui, diguin que 'ns apartém de la realitat somniant ab ideals irrealisables. Es clar; la realitat, segons vostés, per més que no 'n parlan y no la deplorin, és l' actual estat de cosas. Res hi fa que aquest estat de cosas oposat á la naturalesa humana, atrofi las fonts de producció, enervi las enérgias y capgiri l' ordre moral sobre que la societat ha d' assentar-se.

Desde 'l moment que 'ns apartém de la actualitat, nos apartém, segons vosté, de la realitat. Es dir, vostés, que 'ns pintan com apóstols dels temps passats, d' aquells temps que per mes bons que fossin tenen lo mal d'haver mort, volen estancar lo món al estat present y detenir lo curs de la Historia, escandalisant-se de tota innovació que 's proposi. Veritat es que al mateix temps que jugan contra nosaltres l' arma del ridícul no deixan de fer coro, encara que d'una manera vergonyant, ab los diaris de Madrid que concitan altra vegada la prevenció del resto d' Espanya contra de nosaltres, y fins ab los de París als que hem donat ocasió d' anunciar la propera dissolució de la nació espanyola.

Soch de vosté at. a. y s. q. s. m. b.

JOAN J. PERMANYER.

Vich, 24 de Juliol de 1893.

SOBRE LA REGLAMENTACIÓ DEL TRAVALL

II

Diguerem en nostre primer article que la reglamentació del treball que te en projecte la gent de Madrid no es ni *oportuna*, ni *necessaria*, ni *justa*, ni *patriótica*. Y demostrárem seguidament que no es *oportuna*.

Veyám avuy si es *necessaria*.

No més hi ha una rahó prou poderosa pera fer creure en la necessitat de dita reglamentació. Es la de la conveniencia pera'l mellor lesenrotllo fissich y moral dels indivíduos á qu' ella pogués afectar. Sobre la mateixa esmentarem ja la nostra opinió no fa gayre temps, quan comensá á remoures lo projecte á las Corts en una conferencia le la *Lliga de Catalunya*, y d' ella no fém més que extractarne 'ls següents rahonaments que allí referíam especialment als noys pero que fem extensius aquí á las donas en la part que 'ls correspon.

Quaranta y cinquanta anys enrera las fàbricas y tallers de la nostra terra ja donavan ocupació á centenars de noys y noyas que, se-

guint la costum d'aquells temps, devíen estar sobre la feyna de dotze á quinze horas diàries, tancats en locals baixos, d'escassa capacitat, mal ventilats, faltats de llum y casi be sempre humits en excés. Afegeixis á tot aixó que 'l tracte que en aquell temps donavan los treballadors grans als noys á qui feyan servir d'ajudants en llurs diferentas y pesadas feynas, era un tracte generalment dur, que arribava sovint á ésser brutal, repetintse seguidament los cassos de petits que havíen de abandonar lo trevall per no poder aguantar més as veritables salvatjadas de que 'ls feyan víctimas, ó las pallisas y mals tantos que á tota hora rebíen dels grans per descuyts comuns ó faltas de poca importancia, y 's podrá tenir una idea aproximada de lo que era la vida dels noys treballadors dels tallers y fàbricas d'aquells temps.

Y, no obstant, es un fet ben evident que aquella maynada obrera que tant penosament degué passar son aprenentatge en lo trevall, va pujar sana y forta; 's va fer gran y sapada, gosant de condicions vitals incomparablement superiors á las condicions de vida y robustés en que pujan los noys que avuy treballan en las nostras fàbricas y tallers. Y aixó que actualment las condicions higiénicas dels locals destinats als treballs industrials, han millorat tant que molts d'ells—casi be tots los de construcció moderna—en lo que toca á salubritat reuneixen millors circumstancias que las mateixas habitacions particulars ó estadas dels treballador. Ademés de que 'l temps de treball que 'ls noys han de passar reclosos en los llocs ahont tenen lo ocupació, ha disminuhit notablement—de dotze ó quinze horas que era avans, á nou ó dotze horas que es ara—y las feynas que avuy han de fer son molt menos pesadas, degut á la major perfecció dels procediments y de las funcions de las máquinas que paulatinament s'es anat conseguint durant l'espai de temps transcorregut desde aquellas épocas de primitiu desenrotllo fabril. Haventhi encara á favor dels temps actuals, que 'l tractament que ara 's dona als noys treballadors en tallers y fàbricas es més suau, molt més humá que aquell á que avans se 'ls subjectava.

Com se veu, resulta del conjunt d'ensenyansas que naturalment se deduheixen dels fets exposats, que 'ls noys, que 'l jovent obrer d'avans, ab tot y haverse de subjectar y viurer comprimit dintre 'l raquílich motllo d'aquellas passadas condicions de treball que 's tenen per dolentas, eran noys que feyan un jovent que 's trojava mes bé. que creixía més fort y pujava ab més virilitat que 'ls noys y 'l jovent que 's fa avuy gosant de major llibertat, desenrotllantse dintre de condicions tingudas generalment per molt superiors á aquellas.

Ademés nos ensenya l'experiencia de cada dia que 'ls noys que en los tallers y las fàbricas emplantadas en grans centres

de població, ab tot y ser establiments més ben instalats y millor adaptats á las modernas prescripcions de la higiene que no pas los establiments de fora y á pesar de ser mes curt son temps de treball en las fábricas y tallers d' aquells grans centres que no pas en los tallers y fábricas allunyats d' ells, pujan més flachs. apareixen mes esgroguehits, los veyém ménos sanitosos, ménos bons que no pas llurs petits germans de treball de fora que s' han de guanyar la subsistència en pitjors condicions que ells.

De manera que las ensenyansas de fets que 's veuen y 's senten y 's palpan per tot arreu ahont la industria hi está arrelada de prou temps pera haverse pogut formar una generació enterament fabril; diuen alt y cantan clar que faltan á la veritat, que meten desvergonyidament tots aquells filántrops d' encant que captan admiracions y popularitats, unglejant á estonas la flaca corda de la sensiblería pública, pintant de negre la sort dels noys treballadors de las nostras fábricas y tallers y assenyalant com á causa principal de llur malaltís aspecte l' ayre que 's respira, la feyna que 's fa y 'l tracte que 's dona en los establiments industrials de la nostra terra.

Y al propi temps 'ns ensenyan los fets que 'ns voltan y 'ns ho demostra la experiència, que 'l decaïment físich, que 'l quebrantament primerench de la salut d' una gran part de la massa obrera de las nostras vilas y ciutats ahont s' ha establert en gran escala lo treball industrial, no prové no, d' estar los treballadors massas horas reclosos en los resguardats llocs de treball, ni te son origen en lo constantment remogut y més ó menos polsós ayre de las cuadras dels establiments fabrils, ni deu son principi á las costums reglamentadas que allí dintre s' imposan á tothom que hi entra, sino que casi be sempre prové de las llargas horas que 's roban 'l descans de la nit pera malgastarlas en desordres que malmeten la naturalesa; te son origen en lo corromput y fatal ayre del café cantant; deu son principi als tiberis tabernaris, á la estúpida vanitat del volguer treure més al sol que no hi ha á la ombra, y en general al desarreglo complert de las bonas y senzillas costums que mantingueren la salut y conservaren la virilitat dels nostres passats.

Casi en absolut se pot assegurar que no es á res més que á n'aqueixas degradants causas que 's deu la espantosa xifra de noys escanyolits y contrafets, qual número veyém aumentar de dia en dia més en los treballs dels tallers y de las fábricas dels grans centres industrials de la nostra terra.

¡Pobres noys! infelissos fills que van geperuts dels pecats dels pares! Trista grillada de averiadas socas de roure, impotents pera treure mes brancada; ab lo cor correat sols poden criar canyota.

Llur mal ve de fora del treball y únicament allí es ahont se 'l pot

batre. Deixarse, donchs, per ara, de reglamentacions de treballs que no fan cap mal y vágis dret al bulto, procedeixis ab energia á la ordenació é imposició de bonas costums familiars y socials. Aplíquim-se justas lleys que reprimeixin y contingan lo desbordament de las passions que tan funestos efectes produheixen, adoptinse disposicions sérias y procediments radicals que cauterisin la gangrena que aménassa acabar ab la vitalitat d' un dels més importants membres del organisme social; recorris á medis eficassos que destrubeixin lo corch que pudreix las socas, y, no tingan por, aqueixas reviuran y de nou treuran brotada de tays sans, vigorosos y fermes com los d' abans.

Y pera coronar la obra, pera completarne sos saludables efectes, persegueixis severament, dobleguis ab exemplar castich als criminals traficants que pera millorar llur particular negoci aumentantne 'ls profits, sacrifican la salut de totas las classes socials en general, pero especialment la salut de la classe treballadora adulterantli aliments, enmatzinantli begudas y escatimantli escandalosament lo lloch ahont habita y fins l' ayre que respira.

Ajúntinse aqueixas, que son causas materials de la pobresa de salut dels noys obrers, á las causas morals de son decahiment físich avans esmentadas, y se tindrà un tot que no ha de menester absolutament res dels tallers ni de las fábricas pera acabar ab poch temps ab la salut y las forsas del mon obrer que s' está fent. Atáquinlo, donchs, á n' ell, y deixis en pau al treball, que cap culpa hi té en lo mal que 's fa veurer que 's plany y 's diu que 's vol curar.

Si no es, donchs, la reglamentació del treball la que ha de portarnos la regeneració física y moral de la familia obrera ¿pera que pot *necessitarse*?

¿Pera que tinguin temps los noys treballadors d' instruhirse y educarse en las escuelas, no podent acudir á las fábricas fins á 14 ó 16 anys? Un altre día parlarem d' aquest altre problema.

FERRÁN ALSINA.

BIBLIOGRAFÍA

L' AUCA DE LA PEPA

NOVELETA DE BARRI PER JOAN PONS Y MASSAVEU

I

Sens anar á cercarhi altre mérit, en totas las produccions del llo-rejat poeta festiu y aplaudit prosista, l' autor d' aquest llibre, s' hi troba sempre, com invariable característica, la nota resultant d' una fonda y penetrant observació que ajudada per aquell detingut estudi

que sols pot aplicar á las personas y cosas lo qui's sent amorós y aficionat á ellas, logra, graciás á una trassa, ben envejeable per cert, en la forma de fernen part ab sa ploma, senyalar y descriurer, pintar y compondrer ab tal art y tal naturalitat, que be pot dirse qu' en *L' auca de la Pepa* los redolins hi sobran, no hi fa cap falta la lletra, ja que 'ls dibuixos—pintura de caràcters, descripcions d' escenas, detalls de llocs y temps etc. etc.—per sí sols se bastan y lligan pera constituhir y arrodonir la novela de costums, lo genero predilecte, escullit y sempre encertat per lo senyor Pons y Massaveu.

Difícil, ó mes ben dit, inútil fora buscar en nostra literatura—com no sigui en los magnífichs *quadros* de 'n Vilanova—ni en cap altra, qui, ab la veritat justa sense exageracions acomodadas al art de fer literatura, nos parlés de costums y retregués la vida, ignorada gayre be sempre per lo humil d' aquells barris en la antiga ciutat de Barcelona, ab l' ayrós garbo que hi te demostrat lo senyor Pons, ja en diferents travalls publicats en periódichs y revistas, ja en sos llibres, especialment en sas duas novelas *La colla del carrer* y *L' auca de la Pepa*.

Aquest talent d' observació y aquest amorós estudi que á lo vist y anotat aplica l'autor á tòt lo que'l rodeja quan se troba en lo camp de treball—del quin volém créure que may se 'n separa—'s revela d' una manera prodigiosa en altra producció que publicá després d' haver donat á llum la primera de las novelas citadas y un bon xich abans de donar á la estampa la segona, nos referim á la colecció de quadros de la Segarra titulada *Trescant per las serres*. Y com sia que d' aquesta penúltima obra deixarem de donarne compte á son degut temps, aprofitarém si á Deu plau aquesta ocasió pera satisfer lo deute contret ab nostres lectors y lo tribut, encara que modestíssim, d' admiració á qui tant s' ho mereix per sas bonas obras; bonas en lo recte sentit per l' art, y tant com per aquest, pera nostra estimada literatura. Parlarém donchs á l' hora, de tots dos llibres.

Fetas pocas excepcions, l'artista,—no parlém sols del novelista,—lo poeta, lo dibuixant, lo pintor, etc., etc., sol sacrificar sempre segons sas aptituts ó aficions los detalls al conjunt ó aquest als detalls. Entre 'ls primers la nota dominant ressalta á tot arreu de l' obra, á voltas la hi enquibeix mal no hi hagi lloch pera posarli, la repeteix y mastega fins á ferla enutjosa, si no hi hagués l' artífici de per mitj y si aquest artífici l' ha manejat un verdader genit, l' enutg desapareix pera donar oasió á que s' hi alabi lo talent que persegueix un fi transcendental, un pensament determinat, una tendencia ben marcada. Aixís per exemple en la literatura francesa, alguns autors, la majoria dels que portan la bandera del realisme, poch se preocupan de que analisats particular y detalladament los personat-

ges de sas novelas y examinadas las escenas dintre las quals se bellugan, resultin exageradament monstruosos los primers y esgarri-fosos desvaris las segonas ¿no 's persegueix lo gran fi de demostrar, sian certs ó no 'ls datos, que 'l mon es una cort y 'l home un garrí que hi furga? Donchs tot lo llibre ha d' empestar á corral. En aquest cas la novela será de bon *conjunt* realista; en cas contrari romántica.

Entre 'ls segons gayre be no sol haverhi finalitat en sas obaas. Es sola y excludivament una manifestació d' art mes ó menos ben acabada, genial ó ab ressabis d' altra que 's considerada com á tal; d' inspiració afortunada quan per sa forma y sa expressió, sos sentiments y sas imatges, sa bondat y veritat, quan sa bellssa en fi, la fa de preu y digne d' aplauso, tenint en compte ab tot, que aquestas circunstancias han d' adaptarse desgraciadament, als gustos que las tendencias y evolucions naturals en tot lo d' aquest mon exigeixen en cada temps y fins en cada terra.

Dintre aquesta divisió que feta aixís á corre cuyta podrá si á ma ve ser un poch injustificada, figura lo senyor Poñs y Massaveu y sas obras. Al passar á parlar en l' article següent dels dos llibres á que fem referencia,—aquest ja comensa á ser un xich massa llarch—procurarém deixar ben aclarida aquella divisió. En un y altre grupo cal aplaudirhi conreuhadors, mes enteném que quan d' obras d' art se tracta los problemas socials no han d' ésser lo primer y únich obgectiu del artista, donchs de ser aixís, passat de la puresa d' istil y de llenguatge, ja no hi quedaria res mes á saborejar en la literatura moderna, ni més ni menos que si en sas planas anessim á buscarhi obras didácticas.

J. F. y C.

LA VEU DE RIPOLL

I

Quatre poetas somniadors,
de nostra llengua planyent los mals,
un día's feren sos defensors
y l'aclamaren en Jochs Florals.

Y aqueixa llengua qu'havem mamat
floreix y grana desde llavors,
y aqueixa llengua qu'havem mamat
l'amor de patria remou pe'ls cors.

II

Quatre poetas van comensá;
ja no som quatre, ja som á cents,
ja fins un bisbe n'es capitá
d'aquesta mena de somatents.

Y á la veu santa d'aqueix prelat

les pedres velles mouhen soroll,
y á la veu santa d'aqueix prelat
de ses ruínas s'alsa Ripoll.

III

Demunt la ig'esi y el claustre amich,
demunt la porta historiada arreu,
ohiu com crida'l campaná antich
ab veu de bronzo, gloriosa veu:
—Axecat, poble, renaix com jo;
vés qué soch ara y'l qu'era abans;
axecat, poble, renaix com jo;
refeu la pátria, bons catalans!—

FRANCESC MATHEU.

Ripoll, 2 Juliol 1903.

NOVAS

Lò dimecres passat morí en aquesta ciutat víctima d' una llarga y penosa malaltia, nostre compatrici don Emili Voltá y Vivé (Q. E. P. D.) germá de nostre respectable amich don Joseph.

Enviém á tota sa distingida familia lo mes sentit pésam per tan irreparable perdua.

Los navarros residents á Madrid intentan reunir-se pera promourer una subscripció á fi d' erigir un monumént als furs de sa provincia.

Farán molt be, si executan dit pensament, en volguer que quedi eternament grabat lo recòrt de sa bona administració.

Ha sigut profusament repartit escrit com de costum en llengua catalana lo programa de las festas de S. Feliu Mártir patró d' aquesta ciutat que va insertat en altre lloch d' aquest número.

Un comandant del exèrcit belga ha sigut condemnat á presó pel tribunal de Bruselas per haver-se desafiat. Los padrins també foren condemnats á dos mesos de presó.

Segons podran veurer nostres llegidors al recordar los desafios d' Espanya, ¡quina diferencia del govern belga al govern espanyol!

Ab escullida y numerosa concurrencia se celebraren dilluns passat en la parroquia de S. Feliu los funerals en sufragi del que fou en vida nostre verdader amich y company de causa lo jove don Joseph Maria Salavert (Q. E. P. D.)

Lo Centre Catalá d' aquesta ciutat repartí una sentida esqueia recomanant á tots los socis que rendissin l' últim tribut, assistint als funerals.

Per mes que es irreparable la perdua de qui estava dotat de tant bonas prendas de caràcter podrá servir de algun consol á tota sa apreciable familia la demostració de carinyó que se li feu per tots sos amichs y coneguts en los ultims sufragis en descans de la seva ánima.

Segons escriuen d' Aragón es molta la sequia que atravessa tota aquella Regió resentintsen molt la Agricultura y 'ls demás rams de la activitat per la falta d' aigua en lo canal Imperial.

¡Yel senyor Gamazo que tinga ab tant poca consideració als pobres pagesos y demás estaments que aviat no podran menjar á causa de tants recárechs!

En Varsovia han ocorregut graves conflictes ab motiu d' haver tractat

Degut á tal resoluió despòtica s'han excitat los ànims y 'ls polachs han mort á garrotadas á un inspector de policia de Willena.

Ab molt gust copiém íntegras las varias preguntas que dirigeix lo *Diario del Comercio* als diputats ministerials per aquesta província; diu aixís:

«¿Ab qui deu identificarse 'l diputat; ab 'l pays que li dona son sufragi ó ab 'l cacich máxim del partit?»

¿Que es preferible, ser diputat de la nació, ó ser diputat de Sagasta, de Gamazo, de Cánovas, etc.?

«¿Quina disciplina es preferible: la que porta aparellada la defensa del país ó la que s dirigeix exclussivament á la defensa de la possessió del poder per uns quants caballers que constitueixen y manganen aixó que s diu partit polítich?»

Com que no creyém siguin contestadas aquestas enrahonadas preguntas per la nostra part dirém que lo que volen nostres diputats es lo sufragi per acabar de desballestar aquest tros de terra catalana, qu' ells son los representants devant del país però que moguts per miraments polítichs fan com aquellas madrastras que de tot se cuidan menos dels seus fills; lo mateix fan los nostres diputats no mes volen lo sufragi per mouer fresa y per pòguer dir que es *Diputado de la nacion*.

Ha sigut apròbat per la Cámara dels Comuns de Inglaterra per 226 vots contra 161 l' article referent á la part econòmica del projecte d' autonomia d' Irlanda.

Nos alegrem continuin ab profit per Irlanda los debats del Home-rule.

De *El Noticiero Universal*:

«Hem sentit anunciar la próxima vinguda á Barcelona d' alguns amichs del senyor Gamazo que s proposan conseguir dels industrials barcelonins no sabem quina classe de manifestacions en pró de la gestió econòmica del actual ministre d' Hisenda.

No creyém pujan realisar los propòsits que se 'ls hi suposa».

¿Y porque no, si ho pagan be.

¿No hi han per ventura catalans destastats que s' han venut la conciencia y 'ls sentiments de patria, al primer jefe de partit que 'ls hi haigi promés una bona paga?

Donchs també pot trobar lo senyor Gamazo qui l' ajudi y ensalsi en la seva desdixada gestió econòmica.

Tot es qüestió de pagarlo ab bona moneda.

En lo Certamen del Ateneo Igualadí de la classe obrera que tindrà lloch avuy, ab motiu de la inauguració del ferro-carril de Igualada á Martorell,

ha obtingut la Flor Natural nostre benvolgut amich y company don Francisco de P. Bedós, ab sa poesía titolada *Lo cant de la tenora*.

Rebi nostre bon amich, ab tal motiu, la més coral enhorabona per tan honrosa distinció.

Del últim número de la important revista *Pro Patria*, traduhim las següents hermosas paraulas que hi publica l' erudit escriptor don Francisco Pi y Margall:

«No hi ha, com alguns pretenen, fronteras naturals. Las que aixís se califican, no la naturalesa, sino 'ls homes las determinan. Si per ellas volguesim dividir lo mon, no trobaríam, cap nació dintre de sos termes.

Baix lo punt de vista humá no son las nacions sino informes barrejas d' extranyas gents. Los espanyols som tots potser de la mateixa rassa? Parlém la mateixa llengua? Nos regim per las mateixas lleys? Observém las mateixas costúms? Formém sempre part d' Espanya? Nos diferenciém menos los uns dels altres de lo que 'ns diferenciém tots dels francesos?

Son més reals y més homogéneas las regions. Los catalans, per exemple som d' una mateixa rassa, parlém una mateixa llengua, tenim fundadas en unas mateixas bases la propietat y la familia, nos exaltém al calor d' uns mateixos recorts, vivim la mateixa vida tant en la industria com en la poesia y en l' art.

Per aquesta rahó no ha mort encara l' esperit regional en cap banda del mon: per aquesta rahó veyém encara erigidas las regions en Estats, no sols en repúblicas com las de Suissa y 'ls Estats-Units, sino també en imperis com los d' Alemanya y Austria. Lo regionalisme es encara en aqueixas monarquías de tal índole, que Baviera 's troba al present rezelosa de Prussia, y 'ls rumans y 'ls boemis erclaman del emperador Joseph la autonomia de que disfrutaban los húngars.

De que á Espanya viu, 'n tenim probas recents. Reviu quan menos ho esperém, y parla ab só de guerra. Ahont no es brasa, es caliu. La violencia no consegueix sino esventar las cendras y fer reviure 'l foch.»

Las paraulas del senyor Pi y Margall sobre 'l regionalisme portan la fetxa del 2 de Juliol del present any.

Encara que gens aficionats en llegir revistas del *Arte ó espectáculo Nacional* se 'ns presenta cada dia devant los ulls un telégrama ó altre fentnos saber la *cogidade* tal ó qual torero, que la vritat ha de tenir consternats á tots los aficionats á la tauromaquia.

Es tot lo menos que poden recullir aquets deixebles del art bestial.

A continuació insertém lo programa de las festas que 's celebrarán en lo Ateneo Sabadellés ab motiu de la fira y festa major.

Dia 1.er d' Agost.—A las 10 del matí obertura de la Exposició de *Bella Arts*.

A las 5 y mitja de la tarde, escullit *Concert* en los jardins per la reputada orquesta *La Moderna Armonia* de Barcelona.

A las 9 de la nit, funció en lo Teatro de la mateixa societat, posant en escena las sarsuelas, *La Madre del Cordero*, *Los Secuestradores* y *Colegio de Señoritas*, disempeñadas per varis aficionats, secundats per las senyoretas Esplugas y Magesté.

Dia 2.—A las 11 del matí gran *Concert* en los jardins per la mateixa orquesta.

Tarde á las 5 y nit á las 10, *Grans Balls* en lo saló d' actes, ricament adornat y alfombrat.

Dia 3.—Escullit ball de vetlla á cárrech de la reputada orquesta *Los Trullassos* de Tarrasa.

Havem tingut lo gust de salutar en aquesta ciutat lo passat dijous, á nostre bon amich lo reputat escriptor catalá don Joan Pons y Massaveu, que tingué de venir á Sabadell per assumptos del negoci.

La conferencia pública que tingué lloch en lo Centre Catalá lo passat dissapte dia 22 dels corrents, fou concorreguda com de costum sortintne la concurrencia del tot satisfeta.

Lo senyor Capmany, basantse en lo magnífich treball llegit á Reus per lo senyor Alsina, y donant á conèixer uns quants datos estadístichs suficients per si sols pera fer compendre la rahó de nostras aspiracions, conseguí fixar l' atenció del auditori en un assumpto tan prosaich com es la tributació, fentne en conjunt un detallat estudi.

Per la importancia qu' enclou la esmentada conferencia y á fi de poguer fer públichs los datos mes amunt referits no podem fer una resenya extensa de la segona conferencia del Centre Catalá, fins al próxim número, á fi de no retrassar la publicació dels originals que tenim en cartera.

Hem sigut convidats á la funció dramática que verificará lo dia 1 d' Agost, dia primer de nostra festa major, l' *Associació de Catòlichs de Sabadell*. Se posarán en escena 'ls dramas *El puñal del godo* y *Lo Vectigal d la carn* y la pessa: *Gos ab peras*.

Lo dissapte de la setmana passada, contragué matrimoni nostre particular amich D. Francisco Benessat ab la simpática senyoreta D.ª Anita Carol.

Desitjém als contrayents tota mena de felicitats en son nou estat.

Nostre particular amich lo jove barítono Don Ramon Soler, se trova sufrint una penosa enfermetat desde fa mes de dos mesos. Per aquest motiu lo terceto Euterpe ab la cooperació de 'ls tercetos Graciense y Joven tot deshereredada, varis aficionats al cant y la societat dramática Joaquin M.ª Bartrina han organísat una vetllada que 's verificá anit en lo teatre Camps de Recreo al objecte de demostrarli son companyerisme y allaujerirli la pena que afligeix al Sr. Soler d' ensá que 's trova malalt.

Aplaudím de tot cor las sentiments humanitaris de las societats esmentadas, al ensemps que desitjém al bon amich, prompte y complert restabliment.

Nostres estimats companys «La Veu del Montserrat» y «La Veu de Catalunya» publican en sos ultims números, lo patriótic sermó que pronunci en la basílica de Ripoll l' Excm. é Ilm. Bisbe de la Seu d' Urgell, Doctor Casanyas.

Sentim que per sa extensió no poguem fer lo mateix en nostre setmanari pero aixís y tot procurarem extractarne los passatjes mes culminants, per que puguin esser coneguts de nostres constants llegidors.

Litografia é Imprempta de M. Brossa, Las Valls, 23.—Teléfono, 169.—SABADELL.

ANUNCIS OFICIALS

CENTRE CATALÁ DE SABADELL

PROGRAMA dels festetjos que verificará aquest Centre durant los dias 30 y 31 de Juliol y 1 d' Agost de 1893, Festa Major d' aquesta ciutat.

Dia 30 de Juliol.—A las 9 de la nit tindrà lloch un Concert á cárrech del Quinteto Sabadellés baix lo següent programa:

PRIMERA PART.—Quinteto, (op. 56).—Bosch. La colombe, intermezzo.—Gounod. Ballets de la Gioconda.—Ponchielli.

SEGONA PART.—Marche religieuse, Lohengrin.—Vagner. Fantasia de la ópera L' Affr. can. —Meyerbeer.

Dia 31 de Juliol.—Conferencia pública á las 9 de la nit per don Pau Colomer que desenrotllar l' acort primer de l' Assamblea de la Unió Catalanista reunida á Reus, referent á la llengua catalana.

Dia 1 d' Agost.—A las 9 de la nit se verificará una solemne vetllada literari-musical, prenenthi part en obsequi al Centre, las senyoretas donya Maria Viver, donya Clara y Adolfinia Tournain, donya Mercés Climent y 'ls senyors don Joseph Guarró, don Joseph Soler, don Joseph de Calazans Quer y don Marcel Brossa, y en la part literaria 'ls senyors don Angel Manau, don Modest Durán, don Anton de P. Capmany, don Enrich Durán, don Francisco de P. Bedós, don Pompey Casanovas y don Joan Capmany.

Avans de comensarse la vetllada del dia 1 d' Agost s' elevará un magnífich y grandíós glob aerostàtic. Los jardins estarán iluminats á la veneciana.

Sabadell 27 de Juliol de 1893.

FIRA Y FESTAS DE SABADELL

PROGRAMA de las festas qu' en honor á son patró Sant Feliu, Màrtir se celebrarán en los días del 31 de Juliol al 3 d' Agost de 1893.

Día 31.—A las 7 tarde.—Després d' un repich de campanas una

FORTA TRONADA

disparada en la Plassa de Sant Roch, anunciará lo comens de las festas.

A las 9 y mitja.—Ball en un

ENVELAT

que s' alsará en la Plassa Major.

Día 1.—A las 6 matí.—Repich general de campanas y

SALVAS DE MORTERETS

A las 10.—Obertura de la Exposició de Bellas Arts en l' «Ateneo Sabadellés».

Solemnes oficis en la Parroquia de Sant Feliu.

Caritat als pobres vergonyants per la societat La Gremial.

A las 12 y mitja.—Disparo de una Tronada en la Plassa de San Roch.

A las 4.—Ball en l' ENVELAT de la Plassa Major.

A las 6 y mitja.—SOLEMNE PROFESSÓ que sortirà de la Parroquia de Sant Feliu y qual pendó principal portará lo senyor Registrador de la propietat d' aquest partit don Salvador Vila.

A las 9 nit.—Funcions en los Teatros.

A las 9 y mitja.—Execució en la Plassa de Sant Roch del HIMNE

* GLORIA AL TRABALL *

compost expressament per D. Eusebi Bosch y lletra de D. Mane! Ribot, en la que hi pendrán part

300 INDIVIDUOS 300

entre **COROS, ORQUESTA y BANDA.**

Balls en las Societats particulars y en l' ENVELAT.

Día 2.—A las 10 matí.—Ofici de difunts en la Parroquia de Sant Feliu.

A las 12.—Disparo de

TRACAS VALENCIANAS

en la Plassa de Sant Roch.

A las 5 tarde.—Balls en las Societats particulars y en l' ENVELAT.

A las 8.—Funcions en tots los Teatros.

A las 9.—Repetició del HIMNE pel mateix número d' executants que la nit anterior.

A las 10.—Balls en las Societats y en l' ENVELAT.

Día 3.—A las 9 nit.—Disparo d' un

Castell de fochs artificials

per l' acreditat pirotécnic

DON ERASME PASCUAL

Sabadell 18 de Juliol de 1893.—LA COMISSIÓ.

NOTA.—Lo programa dels balls del ENVELAT anirà á càrrech de la «Banda del Regiment Infantería de S. Quintín».